

אראלה שדמי

נשים משנות עולם

מאמר לכנס תכניות מגדר, האוניברסיטה העברית, פברואר 2020

גדלתי על כתפי נשים אחרות: הן דאגו לי לזכות לבחור ולהיבחר, הן פתחו לי את שערי האוניברסיטאות, הן דחפו אותי לתוך עומקי המהפכה המינית, הן, בעיקר ז'קלין כהנוב (אליה התוודעתי בשנות העשרים שלי), פתחו לי שער לעולמן של נשים אחרות ולאפשרויות אחרות. המשכתי את מרוץ השליחות: חוויתי את תחושת הוואו הפמיניסטי כשגיליתי שלא בי האשמה על כשלי הגוף והרגש וזעקתי עם חברותי "קחי את הלילה בחזרה", Take Back the Night, וכאם לתינוקת הורחקתי מעבודתי בבגוש פנים – ואני גאה על כך עד היום – על היותי לסבית ופמיניסטית נגד הכיבוש, ולאט לאט, במיוחד עם האימהות הלסבית שלי, צמחה בי ההכרה שמה שמספרים לנו מזה שנים על עצמנו ועל החברה שלנו ועל העתיד שלנו – בשקר יסודי: בניגוד לתיאוריה הכלכלית הקלאסית, אינני אישה שמנסה למקסם רווחים בשוק, השוק אינו המרחב העיקרי בו אני חיה ופועלת. מה שבאמת מחזיק אותי, אותנו, בזמן מחלה, כשהרחובות מוצפים מבול גשם סוחף, או כשהשכר לא מגיע – אלו החברות והחברים, יחסים של דאגה ונתינה, קהילה, ושותפות. כמו שארע בעת המשבר הכלכלי הנורא בארגנטינה בשנת 2002¹. כמו שהתרחש כשהייתי אם יחידנית עם תינוקת בת יומה ושתינו עם חום של 40 מעלות. למרות מה שהתרבות הקפיטליסטית מנסה ללמד אותנו ולדחוף אותנו לאנוכיות ותחרות, מעשים אנושיים של סולידריות הם הבסיס עליהם נבנות החברה והקהילה. לאומיות וצבא ונשק וחומות הם לא השפה שלי, שלומי קשור בשלומך וכל עוד יש אישה אחת בזנות באל כורחה וילד אחד בוכה בכלא דמון – אני אינני מרגישה בטוחה. שלום הוא דרך חיים ולא יעד לעתיד שאולי כלל לא יבוא. שלום הוא משהו שחיים אותו כל יום. לכן אנו בונות שפה חדשה הצומחת מתוך פרספקטיבות חדשות ותובנות אחרות. ולאט לאט מתחיל לצוץ סיפור חדש.

¹ Melciori, paula (2007). From Forced Gifts to Free Gifts. I Genevieve Vaughan (ed.). **Women and the Gift Economy: a radically different worldview is possible**, Toronto, Inanna Publications.

נחיה את השלום, נהיה אנו עצמנו השלום, בעצם, נחיה את המהפכה, אם נבנה גשרים ונבחר בחיים של שותפות, יחסים, קרבה, דאגה ואחריות, אם (כמו שאמר מרטין לותר קינג) נתפוס את העולם כולו כבית, ובכלל זה נקבל את הזרים והאויבים כמשפחה נדאג שלא נמוטט את העולם והטבע; שלום הוא מה שאנו עושות כבר כיום, עת אנו מעורבות במחזוריות של נתינה חופשית ללא יחסי חליפין וכוח – אימהות שמגיבות לצורכי הילוד, ידידות שחולקות רגעים של שמחה ועצב, אתרים כמו "ויקיפדיה" ואתר "אגורה", עצה או דברי חוכמה שניתנים לידידה. לא נותר אלא לתרגם את מה שאנו עושות כל יום לחברה של שלום.

הרי אנו רואות היטב את הקטסטרופות מולן אנו עומדות: כדור הארץ העומד לפני כליה, טרנס הומניזם ובינה מלאכותית שאיש איננו בטוח לאן יובילו אותנו בסופו של דבר, המדינה שמשילה אחריות ומפריטה כל מה שזז, אפילו את הביטחון. זכויותינו כאזרחיות וכנשים כבר לא מובטחות כי יש מכות נגד שהטראמפיזם מוביל בכל העולם וגם אצלנו. המשטר נעשה אוטוריטרי יותר ויותר והחברה הצרכנית טועה לחשוב שהחופש לבחור בין אמזון לאיביי היא החרות האמיתית. ולא היא.

אלימות, דיכוי ומלחמה היו והינם עדיין חלק מקיומנו תחת פטריארכיה. הם הופכים גרועים בהרבה, חוויה רגילה, שכיחה, בקרב פלסטינים, אתיופים, נשים, כהי עור וקבוצות ילדיות. הם הופכים את חייהם של רבים מאיתנו בעידן זה של בידוד ואינדיבידואליזם לחוסר ביטחון של חיים חשופים BARE LIFE בלשונו של אגמבן, יעדים לדיכוי המדינה והמשטר התאגידי.

לאור כל זאת אנו לא רק מאבדות אמון בקפיטליזם, במערכת הפוליטית, באקדמיה ובשאר המוסדות שהמערב בנה אלא גם חשות שאין להסתפק בתיקונים של המערכות הקיימות, שאנו זקוקות לשינוי רדיקלי, המתייחס בו זמנית לערכים, לסדר חברתי ולכלכלה ולפיתוח פרדיגמות חדשות, למאבק אינטרסקשונאלי המתייחס בה בעת למלחמה ושלום, פמיניזם וצדק חברתי, ואיכות הסביבה והטבע, ובעיקר, לחזון, לדרכים חדשות, לדמיון עולם

אחר.²

² על חזון ודמיון ראו בספרי **לחשוב אישה: נשים ופמיניזם בחברה גברית**, מבשרת ציון: צבעונים, 2007, ובמבוא לספרי **דרך אם**, תל אביב: רסלינג, 2015.

כי חזון הוא המצפן המאיר לנו את הדרך ומקנה לנו תקווה שהיא, כמו שאומרת ד"ר טל ניצן, חתרנית בעצם ביקורתה על הקיים.

לשם כך עלינו לחרוג מעבר לביקורת על העולם הקיים, מעבר לרשת ההתארגנויות והיוזמות שלנו במרחב הווירטואלי והממשי – רשת מרשימה וחשובה משל עצמה - עלינו לבנות **תנועה**, תנועה פמיניסטית רחבה שבה נבוא כל אחת עם עמדתה אך ניצור שותפות וסולידאריות מעבר להבדלים. תנועה שמייצרת גשרים ומאגדת את כל הכוחות הפמיניסטיים במאבק אינטרסקטיונאלי כנגד מבני הדיכוי ובניית חברה אחרת. כמו שהציעה כבר לפני שנים צ'נדרה טאלפייד מוהאנטי, שטבעה את המושג "פמיניזם ללא גבולות", ללא השתקות והדרות. אני אישית מאמינה בנתינה, הכרה בצרכי האחרת, במיוחד התייחסות לממד הרגשי שלה, בחזון משותף ובטקסים כדי לשבור מחיצות. אני מאמצת את המושג הדרום אפריקאי אובונטו (Ubuntu) שפירושו: אני קיימת משום שאני שייכת או מה שהכומר הרפורמאטור מדרום אפריקה, דסמונד טוטו, אמר: "אני אנושית דרך בני ובנות אנוש אחרות. כאשר אני ביחסים, אני לעולם לא בודדה. אני מחוברת לכל, לעולם, לטבע."

עלינו לדמיין עולם אחר, להביט באופק, אך גם להתחיל לממש אותו כאן ועכשיו, לא רק להתנגד למצב הנוכחי. כפי שאומרת פרופסור Ifi Amadiume, בת שבט האינגבו מניגריה ופרופסורית ללימודי דתות באוניברסיטת דרמות' בארה"ב³: מחאה מרמזת על חולשה, אך Nzagwalu, פרושה שאני משיבה בחזרה, מספרת את הסיפור שלנו, מביאה את התרבות שלנו למרכז הדיון ומייצרת ביטחון עצמי ונחישות. אם ננכס את מה שהוא שלנו ונלמד להכיר אותו מקרוב, נגלה עולם חדש שנפתח בפנינו.

מטרתנו אינה עוד רק להגביל את נזקי השוק, אלא **לסרב לשוק עצמו** ולכל מסחור כאשר אנו פועלות למען החזון שלנו לעתיד אנושי באמת. סוג זה של אקטיביזם מהדהד ושואב מתוך השקפות העולם ההוליסטיות הילידיות וממשיך את המאבק כנגד הקולוניאליזם והניאו ליברליזם בהנהגת נשים מהדרום הגלובלי.

אני מציעה לכן להרחיב את אופק הידע שלכן ולפתוח את האוזניים, העיניים והלב לעולמות נוספים. לכו מעבר לעיסוק באלימות, בגוף והעצמה, מעבר לשאיפה לשוויון לגברים, התחברו למורשת שלכן כנשים, התחברו לסדר

³ African Matriarchal Foundations: The Igbo Case, London: Karnak House, 1987
Re-inventing Africa: Matriarchy, Religion and Culture, Interlink Publishing Group, 1997

הסימבולי שבו אתן ולא הפטריארך מגדירות אותו כפי שמציעה לואיזה מוררו האיטלקיה, לכו בעקבותיה של המשוררת בת שבט ה MOHACK סוזן דיר קלאוד, ואמצו את דרך ה Rematriation, היינו, נכסו מחדש את השרידים, הרוחניות, הידע והמשאבים של המורשת האימהית והמטריארכאלית, שמעידה כיצד אפשר לבנות עולם אנושי על בסיס שפע, איזון, שלום והרמוניה.⁴ ורק כדי להרגיע אתכן אומר – מורשת כזו דוחה את האימהות כמוסד פטריארכאלי ואין בה כל חובה להיות אם, ודאי לא אם ביולוגית.

תלמדו את שפת האימהות, תתחברו לידע ילידי בן אלפי שנים שיכול להציל את האדמה הזו ולהציע לנו עולם אחר, ערכים אחרים, הומניות אחרת. לא נצליח לעזור לנשים היום אם לא נשנה את העתיד. כחוקרות באקדמיה תפתחו לידע חדש, תחקרו את חוקת בוליביה החדשה⁵, למשל, את הסכם השלום של האירוקאווה ממנו למדו אבות החוקה האמריקאית, כפי שמראה פרופסור ברבה אליס מן, בת שבט האירוקאווא והיסטוריונית מובילה של ילידי ארה"ב, תחקרו מה עושה נתינה למוח האנושי ולמה ואיך בנים מאמצים בגיל 4 את עיקרון החליפין הקפיטליסטי במקום עיקרון הנתינה החופשית של אימהותיהם, תפתחו את הסוציולוגיה של נתינה – לא נתינה פילנטרופית, או שטר מתנה לקניין הקרוב, וגם לא נתינה של מדינת הרווחה אלא נתינה חופשית המגיבה לצרכי האחר, תבדקו את העיוורון לטבע שרובנו חיות איתו וד"ר מלי נבו מאוניברסיטת תל אביב מנסה לקרב אליו מחדש נשים וגברים כמונו, תבדקו את ההיגיון האימהי כהיגיון אנושי חדש⁶ ואיך מיישמים אוריינטציה המכוונת לצרכי האחר כמו שלרוב ובנסיבות האפשריות תחת פטריארכיה האם עושה כלפי ילדיה, תלמדו תכנון לטווח ארוך וקצר מהאימהות, שעושות זאת יום יום ומצליחות לא רע, במקום מחוקרי מנהל עסקים, בצד פשר החלומות של פרויד – תחקרו את פשר החלומות השמאני ומשמעותו, תבחנו את ערכו של העיקרון THE COMPLIMANENTARY TWO בצד או במקום האופוזיציה הבינארית ומדרג הכוח העולה שהאחד בראשו, ההיררכי כמובן. תלמדו מפרופסור DARCIA NARVAIS מאוניברסיטת נוטר דאם איך אפשר לפתח ילדים

⁴ על מוררו וקלאוד ראו ב ספר בעריכתי: Shadmi, Erella (ed.forthcoming,) **The Legacy of Mothers**, Toronto: Canada: Inanna Publications..

⁵ Nimni, E. (2015). Minorities and the Limits of Liberal Democracy: Democracy and Non-Territorial Autonomy, in Tove H. Malloy and Francesco Palermo (eds.) *Minorities and Territory: Rethinking Autonomy as a Strategy*, Oxford University Press, ISBN 978-0-19874666-9. In *Minority Accomodation through Territorial and Non Territorial Autonomy* (pp. 57-82). [3] Oxford University Press

⁶ Gift-economy.co

מוסריים יותר על בסיס הניסיון הילידי שמשלב קולקטיביזם עם אינדיבדואליזם, שיתופיות והנאה,⁷ תלמדו ולמדו שיש אפשרויות אחרות, שיש ידע אחר – מעבר לאופק האקדמי והמערבי הצר.

כי מה מלמדת אותנו ההיסטוריה? כבנות ובני אנוש אנו שואפות בראש ובראשונה לחום, לדאגה, לאהבה. ולכן לכלכלה של סולידאריות, ל קהילה, ל commoning, להיענות לצרכים הכי בסיסיים שלנו. לכן SOLIDRAITY ECONOMY או MULTIPLE ECONOMY וכמובן – כלכלת הנתינה שכבר נטועה בעולמנו - הולכים להיות חוקי הכלכלה החדשה.

אני מאמינה שעידן הנשים ממש מעבר לפינה. ובעצם זה מה שניסיתי להעביר לביתי, והיא יחד עם בנות ובני דורה, דור המליניאלס וגם דור ה Z נראה שהולכים בכיוון הנכון. רבים מהם כבר החלו לבנות מלמטה את העולם החדש, הפוסט פטריארכלי והפוסט קפיטליסטי. בלי לחכות למדינה שמתנערת מכל משמעותה – הם בונים ובנות מחדש מוסדות כמו משפחה, אימהות, מיניות ויחסים אינטימיים, מגמישים את עולם העבודה ומגדירים מחדש מהי זהות.

ומי אם לא הנשים ובמיוחד האימהות הן החלוצות וה "מסה הקריטית" CRITICAL MASS שיכולה להביא את השינוי. לפיכך יש להחזיר לנשים את העושר הכספי של כל אומה, שנגנב מהן באופן קבוע כדי להגדיל את כוחם של התאגידים הטרנס-לאומיים, הצבא ושל הגברים שבשלטון, כלומר, להקצות 50 אחוז לפחות מהעושר הלאומי לארגוני נשים, לאימהות, לילדים, במיוחד לקבוצות המנוחשלות והכבושות.⁸

נשים ואימהות לא צריכות להתחנן לכך, אלא לצעוד קדימה כדי ליצור מהפכה מטריארכלית לטובת כל האנושות, אם אנו רוצות שיהיה עתיד למין האנושי בכוכב הלכת היפה הזה, שכל כך הרבה כוחות מנסים להרוס אותו, עלינו כנשים להתקומם נגד טירוף הפטריארכיה, ולהפסיק לשתף איתה פעולה. נשים חייבות לעצור את מכונת ההרס על ידי כך שינטשו אותה וייצרו עולם אחר, כאן ועכשיו.

⁷ <https://www3.nd.edu/~dnarvaez/EDST.htm>

⁸ כמו שמציעה Heide Goettner-Abendroth בפרסומיה ובמחקריה הרבים על חברות מטריארכליות [/https://www.hagia.de/en/international-academy-hagia/](https://www.hagia.de/en/international-academy-hagia/)